

1. Jakie przyprawy, i z jakiego regionu pochodzą przyprawy używane do wypieku tradycyjnych pierników?

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

2. Podaj nazwę znanego szlaku, którym sprowadzano przyprawy do wypieku pierników?

**Przesuwasz się dwa
pola do przodu**

3. Jakiej przyprawy szukał Krzysztof Kolumb podczas pierwszej wyprawy do Indii, (podczas której odkrył Amerykę)?

**Przesuwasz się jedno
pole do przodu**

4. Podaj pierwotną nazwę piernika w Polsce?

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

5. Największy, (o średnicy) 2m piernik został podarowany...

**Przesuwasz się trzy
pola do przodu**

6. Podaj dwie najważniejsze funkcje piernika.

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

7. Podaj minimum 5 motywów umieszczanych na piernikach ozdobnych.

**Przesuwasz się dwa
pola do przodu**

8. Z czego były wykonywane pierwotne świąteczne mikołaje?

**Przesuwasz się jedno
pole do przodu**

9. Co spowodowało, że mikołaje z piernika zostały zastąpione czekoladowymi?

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

10. Ile czasu, według tradycji, trzymano ciasto na piernik w chłodnej piwnicy przed wypiekiem?

**Przesuwasz się jedno
pole do przodu**

11. Jak dawniej sprawdzano gotowość (temperaturę) pieca przed włożeniem ciasta?

**Otrzymujesz dwa dodatkowe
rzuty kostką**

12. Wymień jeziora (oprócz Tanganiki) leżące w strefie ryftowej.

Przesuwasz się jedno

pole do przodu

13. Jakie jest najpopularniejsze na Pomorzu i Kujawach odnawialne źródło energii?

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

14. Jaki jest stosunek obecnie wykorzystywanej przez ludzi do energii dostarczanej przez Słońce?

**Przesuwasz się dwa
pola do przodu**

15. W jakie stadium wejdzie Słońce za 5 mld lat?

**Przesuwasz się trzy
pola do przodu**

16. Gdzie znajduje się największe i najstarsze Planetarium w Polsce?

Przesuwasz się jedno

pole do przodu

17. Wymień zabytki Średniowiecznego Zespołu Staromiejskiego w Toruniu wpisane na światową listę UNESCO.

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

18. Wymień minimum 3 Planetaria w Polsce.

**Przesuwasz się jedno
pole do przodu**

19. Wyjaśnij, na czym polegała „kara na honorze”, stosowana w średniowieczu w Toruniu?

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

20. W jakim gwiazdozbiornie znajduje się galaktyka spiralna?

Przesuwasz się jedno

pole do przodu

21. Ile (obecnie) znajduje się czynnych reaktorów jądrowych w Stanach Zjednoczonych?

**Przesuwasz się dwa
pola do przodu**

22. Wymień co najmniej 3 przyczyny powstawania fal tsunami.

**Przesuwasz się trzy
pola do przodu**

23. W jakiej pozycji względem obserwatora powinno znajdować się Słońce w czasie deszczu, aby mógł on obserwować powstającą tęczę?

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

24. Gdzie znajduje się największy zegar astronomiczny na świecie?

**Przesuwasz się dwa
pola do przodu**

BONUS

25. Jak nazywa się najstarszy zachowany dźwig portowy w Europie?

**Przesuwasz się trzy
pola do przodu**

26. Z którego roku pochodzą pierwsze zapiski o Gdańsku?

**Przesuwasz się dwa
pola do przodu**

27. Głównym towarem dostarczanym drogą wodną do portu w Gdańsku było...

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

28. Jakie funkcje pełnił Żuraw Gdański?

**Przesuwasz się jedno
pole do przodu**

29. Najbardziej pożytecznym zwierzęciem spichlerzy gdańskich był....

**Przesuwasz się
trzy pola do przodu**

30. O co posądzano czarne koty w Gdańsku w XV wieku?

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

31. Ile stanowisk objaśniających zjawiska fizyczne i geograficzne zachodzące na kuli ziemskiej znajduje się w Geodium?

**Przesuwasz się jedno
pole do przodu**

32. Ile razy szybciej obraca się model Ziemi w Geodium w porównaniu do rzeczywistego modelu kuli ziemskiej?

Otrzymujesz dodatkowy

rzut kostką

33. Podaj miasto, gdzie znajduje się jedyne w Polsce Geodium.

**Przesuwasz się dwa
pola do przodu**

34. Wyjaśnij, czym jest wystawa: „Kalejdoskop – przewrotne oko”?

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

35. Wyjaśnij, czym jest kalejdoskop?

**Przesuwasz się trzy
pola do przodu**

36. Wyjaśnij, na czym polega zjawisko „procesji”?

**Przesuwasz się jedno
pole do przodu**

BONUS

37. Wymień co najmniej 5 modeli, urządzeń, symulatorów, jakie prezentowane są w Geodium.

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

38. Jaką średnicę ma obracający się i odpowiednio oświetlony model kuli ziemskiej znajdujący się w Centrum Toruńskiego Geodium?

**Przesuwasz się trzy
pola do przodu**

39. Czego dotyczy interaktywna wystawa Geodium, stworzona w Toruńskim Planetarium?

**Przesuwasz się dwa
pola do przodu**

40. Ile gatunków fok żyje w Bałtyku?

Otrzymujesz dodatkowy

rzut kostką

41. Jak długo żyje foka szara w naturalnym środowisku i w niewoli?

**Przesuwasz się dwa
pola do przodu**

42. Ile mierzy i waży samica foki szarej?

**Przesuwasz się jedno
pole do przodu**

43. W jakim wieku foka gotowa jest do rozrodu, i jak liczne jest potomstwo foki w ciągu 1 roku?

**Otrzymujesz dwa dodatkowe
rzuty kostką**

44. Kiedy u fok szarych rozpoczyna się okres godowy?

**Przesuwasz się jedno
pole do przodu**

BONUS

45. Przez jaki okres młode foki szare są karmione mlekiem matki?

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

46. Jak długo istnieje helskie „fokarium”, i w jakim celu je utworzono?

**Przesuwasz się dwa
pola do przodu**

47. Czy istnieje hierarchia w foczym stadzie? Jeśli tak, kto jest wodzem?

**Przesuwasz się trzy
pola do przodu**

48. Czy foki bywają agresywne? Czym przejawia się agresja fok w czasie godów?

Otrzymujesz dodatkowy

rzut kostką

49. Czym grozi wkładanie ręki do foczego basenu?

**Przesuwasz się jedno
pole do przodu**

50. Wymień co najmniej 2 najważniejsze zagrożenia
czyhające na bałtyckie foki.

**Przesuwasz się trzy
pola do przodu**

51. Jakim mianem określa się zaraz po urodzeniu młodą
foczkę?

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

52. Która foka jest najbardziej rodzinnym gatunkiem fok
żyjących w Morzu Bałtyckim?

Przesuwasz się dwa

53. Co dzieje się z fokami urodzonymi w Stacji Morskiej Instytutu Oceanografii UG na Helu?

**Przesuwasz się jedno
pole do przodu**

BONUS

poła do przodu

54. Ile razy zmieniano nazwę statku „Dar Pomorza”?

**Przesuwasz się dwa
pola do przodu**

55. Wymień w kolejności nazwy statku „Dar Pomorza”.

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

56. Jak brzmi potoczna nazwa pompy z silnikiem spalinowym?

**Przesuwasz się trzy
pola do przodu**

57. Do czego służy na statku motopompa?

**Przesuwasz się dwa
pola do przodu**

58. Jakiej firmy i gdzie wyprodukowano w Polsce motopompę obecnie znajdującą się na statku „Dar

Pomorza”?

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

59. Gdzie obecnie znajduje się statek „Dar Pomorza”?

**Przesuwasz się jedno
pole do przodu**

60. Jaką funkcję pełni statek „Dar Pomorza” (podaj dwie funkcje)?

**Przesuwasz się dwa
pola do przodu**

61. Ile masztów posiada statek „Dar Pomorza”?

**Przesuwasz się trzy
pola do przodu**

62. Kiedy wybudowano statek „Dar Pomorza”?

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

63. Kiedy statek odbył ostatni rejs?

**Przesuwasz się dwa
pola do przodu**

64. Ile statek „Dar Pomorza” przepłynął mil morskich?

**Przesuwasz się trzy
pola do przodu**

65. Kto był pierwszym komendantem statku?

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

BONUS

66. Pod jaką nazwą statek odbył swój pierwszy rejs dookoła świata?

**Przesuwasz się jedno
pole do przodu**

67. Jaką największą prędkość osiągnął statek?

**Przesuwasz się dwa
pola do przodu**

68. Wymień najbardziej znane obiekty turystyczne w Gdyni.

**Przesuwasz się trzy
pola do przodu**

69. Jaką pierwotną funkcję pełnił statek „Dar Pomorza”?

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

70. Kto był twórcą Planetarium w Toruniu?

**Przesuwasz się dwa
pola do przodu**

71. Które brytyjskie terytorium zależne jest położone na Półwyspie Iberyjskim?

**Przesuwasz się jedno
pole do przodu**

72. Czy słynne „schody hiszpańskie” znajdują się w Madrycie?

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

73. Jak nazywa się najważniejszy w Polsce ośrodek kultury wyznawców prawostawia?

Przesuwasz się dwa

poła do przodu

74. Która grupa narodowościowa Hiszpanii dąży do odłączenia się od reszty kraju?

**Przesuwasz się jedno
pole do przodu**

75. Które dwie miejscowości są centrum religijnym Tatarów w Polsce?

**Przesuwasz się trzy
poła do przodu**

76. Co od 1994r. ułatwia przejazd między Francją a Wielką Brytanią?

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

BONUS

77. Co to jest IRA?

**Przesuwasz się jedno
pole do przodu**

78. Jaka osoba łączy Wielką Brytanię i Związek Australijski?

**Przesuwasz się trzy
pola do przodu**

79. Co to jest kirkut?

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

80. Czym jest i w którym mieście znajdują się Ermitaż?

**Przesuwasz się trzy
pola do przodu**

81. Z którym europejskim krajem związani są wielcy artyści: El Greco, Pablo Picasso czy Salvador Dali?

**Przesuwasz się dwa
pola do przodu**

82. Kto sprowadził do Polski włoszczyznę?

**Przesuwasz się jedno
pole do przodu**

83. Z czym kojarzy Ci się miejscowość Ojmiakon?

**Otrzymujesz dodatkowy
rzut kostką**

84. Czym cechuje się mała francuska wyspa Saint Michel na kanale La Manche?

**Przesuwasz się trzy
pola do przodu**

85. Co to jest TGV?

**Przesuwasz się dwa
pola do przodu**

BONUS

1556 r. w Shaanxi występuje trzęsienie Ziemi. Kataklizm pochłania 830000 osób niszcząc przy tym 840km.

Droga, którą podróżujesz jest nie przejezdna, musisz poczekać aż wszystko zostanie sprzątnięte.

Czekasz trzy kolejki

Niewielki pożar w Peshtigo rozpowszechnia się i staje bardzo niebezpieczny. Pożar na terenie 5000km² zabiera życie 2,5 tys. osób. Aby uniknąć śmierci musisz

Cofnąć się o trzy pola

Sroga zima 1972r. w Iranie doprowadza do olbrzymiej zamieci śnieżnej. Zaspy sięgają nawet 8m wysokości. Pod śniegiem ginie 4000 osób. Dowiadując się o tym kataklizmie

Cofasz się o pięć pól

Roztopy po srogiej zimie 1931r w Chinach doprowadzają do podniesienia poziomu wód w rzekach tj.: Jangcy, Huang He i Huai He. Powódź pochłania 4 mln ludzi. W obawie o życie

Cofasz się cztery pola

W 2010r. przez Filipiny i Tajwan przechodzi Tajfun Megi (najpotężniejsze zjawisko atmosferyczne) z prędkością 230 km/h. Zginęło 69 osób. Musisz poszukać schronienia

Czekasz dwie kolejki

W 1928r. przez USA przechodzi Huragan Okeechobee z prędkością 260 km/h. Liczba ofiar to ok.4078 ludzi. Katastrofa zniszczyła wiele budynków, w tym Twój dom. Musisz go odbudować

Czekasz trzy kolejki

Orkan Emma to huragan, który przeszedł nad Europą Środkową zabijając przy tym 15 osób. Musisz pomóc ludziom, którzy stracili swoje domy. Z tego powodu

Czekasz jedną kolejkę

Uczestniczysz w rejsie po Oceanie Atlantyckim. Nagle zbliża się huragan Wilma z prędkością 295 km/h. Aby szczęśliwie przeżyć, musisz szybko stamtąd uciekać.

Cofasz się o osiem pól

Zaplanowałeś wycieczkę na wyspy Bahama. Nagle dowiadujesz się, że właśnie nad nimi przeszedł Huragan Rita, który osiągnął prędkość nawet do 290 km/h. Musisz przebukować swój bilet.

Czekasz jedną kolejkę

24 sierpnia 79r. n.e następuje najbardziej znany wybuch wulkanu Wezuwiusz. Zniszczone zostają Pompeje przez zasypanie przez popiół wulkaniczny. Postanawiasz pomóc w odbudowie miasta.

Czekasz trzy kolejki

W 1755 r. w Lizbonie następuje trzęsienie ziemi, a następnie tsunami. 6-metrowe fale uderzają w stolicę. Konsekwencją tych kataklizmów jest 30 000 ofiar oraz zrujnowane miasto. Postanawiasz lecieć do Portugalii, aby pomóc rodzinom poszkodowanych.

Cofasz się o cztery pola

W 1782r. podczas wakacji odpoczywasz na Morzu Południowochińskim. Nagle następuje trzęsienie ziemi oraz tsunami. Musisz jak najszybciej wracać do swojego kraju. Z tego powodu

Cofasz się o trzy pola

W Bałtyku czyhają na foki dwa istotne zagrożenia (zanieczyszczone środowisko poprzez związki chlorowcopochodne oraz intensywny rozwój turystyki-ekspansje człowieka na obszary nadmorskie). Musisz ratować życie fok, w tym celu bierzesz udział w pochodach.

Tracisz dwie kolejki

W 1883r. na wyspie Krakatau następują erupcje wulkanów, które powodują tsunami. W konsekwencji 2/3 wyspy zniknęło z powierzchni ziemi oraz zginęło ok.40 000 ludzi. Zgłaszasz się do pomocy, dlatego

Tracisz trzy kolejki

Foka Kryśka, która jako chora trafiła do Helskiego fokarium przebywała tam dokładnie 3 lata 39 dni i zmarła 12.05.2001r. Przyczyną jej śmierci było niestrawienie przez organizm 697 połkniętych monet rzuconych przez turystów. Organizujesz akcję ratującą foki, w tym celu wyjeżdżasz na konferencje.

Cofasz się o dwa pola

Początek XX w. to czas intensywnych polowań na foki, z których najcenniejsze było mięso- uważane za potrawę postną i tłuszcz-roznoszony jako tran po dworach, plebaniach i zagrodach. W latach 1912-1919 zabito 520 Bałtyckich fok. Musisz koniecznie ratować ich życie, w tym celu

Tracisz jedną kolejkę

Morskie Oko znajdujące się w Polskich górach jest miejscem, gdzie z dna stawu średnio rocznie wyławia się od 3 do 8 ton śmieci i monet. Postanawiasz chronić środowisko górskie, wyjeżdżasz w Tatry.

Cofasz się o dwa pola

Bałtyk jest coraz bardziej zanieczyszczonym morzem świata : 15% śmieci znajduje się na brzegu, kolejne 15% pływa w toni i aż 70% zalega na jego dnie. Przyłączasz się do akcji zapobiegającej zanieczyszczeniu morza, w tym celu poświęcasz na to dużo czasu, przez co

Tracisz dwie kolejki

26 kwietnia 1989r. przez Bangladesz przechodzi zabójcze tornado pochłaniając 1300 ofiar. Średnica leja wynosi 1,5km . Z powodu ogromnych zniszczeń na drodze równej 80km masz utrudnione poruszanie.

Stoisz dwie kolejki

3-4 kwietnia 1974 r. w środkowych stanach USA i południowym Ontario w Kanadzie, miał miejsce najbardziej intensywny atak trąb powietrznych. W ciągu 18 godzin pojawiło się 148 tornad w tym 30 najbardziej niszczycielskich. Postanawiasz wysłać paczkę z najpotrzebniejszymi rzeczami dla rodzin dotkniętych kataklizmem.

Czekasz trzy kolejki

21 sierpnia 1986 r. ma miejsce katastrofa nad jeziorem Nyos. Następuje erupcja z dna jeziora, która uwalnia wielkie ilości CO₂. Musisz uciekać

Cofasz się o pięć pól

Cyklon Bhola nawiedza Bangladesz zabijając około pół miliona osób. Chowasz się w piwnicy

Czekasz jedną kolejkę

26 grudnia 2004 r. dochodzi do wielkiego trzęsienia ziemi na oceanie Indyjskim, które zabija 300000 ludzi. Uciekasz od wielkiego tsunami drogą lotniczą

Cofasz się o siedem pól

Głód w Chinach, który ma miejsce w 1958-1961 i pochłania od 15 do 43 milionów mieszkańców. Razem z ratownikami pomagasz dostarczać jedzenie

Czekasz dwie kolejki

11 marca 2011 r. będąc na wakacjach w Japonii słyszysz w radiu informacje o trzęsieniu ziemi i zbliżającym się tsunami. Chcąc uciec biegniesz na lotnisko po bilet na samolot

Tracisz trzy kolejki

Całą rodziną wybierasz się do cioci na Haiti. Dowiadujesz się, niedawno miało tam miejsce trzęsienie ziemi, które zabiło około 316000 osób. Chcąc nawiązać kontakt z ukochaną cicią

Czekasz jedną kolejkę

26 kwietnia 1986 r. ma miejsce wybuch wodoru z reaktora jądrowego w Czarnobylu. Zabijając 31 osób, promieniowanie rozprzestrzenia się na całą Europę. Odczuwasz skutki wybuchu. Biegniesz po poradę lekarza

Cofasz się o pięć pól

Będąc na wakacjach nad jeziorem zaczyna się ulewa. Po dłuższym czasie rozpoczyna się powódź tysiąclecia (1997 r.). Zabija w Polsce 56 osób. Pomagasz poszkodowanym rodzinom

Tracisz dwie kolejki

W maju 2010 r. ma miejsce powódź w Europie Środkowej. Woda pochłania 37 ofiar w tym 25 w Polsce. Postanawiasz pomóc w budowie wałów powodziowych

Cofasz się o trzy pola

Dnia 24 października 1989 r. Jerzy Kukuczka ginie spadając w przepaść na wysokości 8300 m n.p.m. podczas wejścia na Lhotse. Obchodzisz rocznicę jego śmierci.

Czekasz jedną kolejkę

Podczas podróży (13 maja 1992 r.) z Wandą Rutkiewicz na Kanczendzongę tracisz z nią kontakt. Poszukujesz jej.

Tracisz dwie kolejki

8 kwietnia 2009 r. Piotr Morawski ginie na wysokości 5760 m n.p.m. wpadając w szczelinę i zaklinowując się. Ratuje go kolega, ale reanimacja była bezskuteczna. Obchodzisz rocznicę jego śmierci.

Czekasz jedną kolejkę

Pracujesz w wielkich wieżowcach WTC. 11 września 2001 r. w wieżowce uderzają dwa samoloty po czym budynki padają. Straż ewakuuje Ciebie i twoich kolegów z pracy.

Tracisz dwie kolejki

12 października 2002 r. w Kuta na wyspie Bali dochodzi do zamachu terrorystycznego na dwa kluby nocne. W wyniku eksplozji samochodów-pułapek zginęły 182 osoby, a ponad 300 zostało rannych. Zgłaszasz się do pomocy dla rodzin.

Tracisz trzy kolejki

Czekasz na pociąg w Madrycie aby pojechać do babci. Kiedy pociąg jest blisko peronu, wybucha zabijając 200 osób. Uciekasz z miejsca zdarzenia

Cofasz się o siedem pól

1-3 września 2004 r. oglądając telewizję dowiadujesz się o ataku terrorystycznym w Białymostku. Na pierwszy dzień szkoły terroryści zabijają dzieci i przetrzymują je w budynku. Postanawiasz pomóc dla rodzin

Tracisz dwie kolejki

7 lipca 2005 r. ma miejsce zamach terrorystyczny w Londynie. Trzy eksplozje w londyńskim metrze i jedna w miejskim autobusie zabijają 56 osób. Lecisz do Londynu aby pomóc służbom ratowniczym.

Cofasz się o pięć pól

26-29 listopada 2008 r. w Mumbaju mają miejsce liczne ataki terrorystyczne które pochłaniają ok. 195 osób. Ataki terrorystyczne mają charakter strzelalin lub eksplozji bomb. Postanawiasz poinformować ludność o zaistniałych sytuacjach i przeprowadzasz pochód solidarnościowy.

Czekasz dwie kolejki

Spędzasz wakacje u swojej cioci w Luizjanie – jednym ze stanów w Stanach Zjednoczonych. Przez miejscowość przechodzi huragan Katrina osiągając prędkość 280 km/h. Chowasz się wraz z rodziną w schronie.

Czekasz trzy kolejki

Dnia 20 marca 2010 roku ma miejsce erupcja wulkanu Eyjafjallajökull, która powoduje paraliż na lotniskach. Musisz czekać na polepszenie sytuacji

Czekasz dwie kolejki

1. Odp.: *Imbir, pieprz, gałka muskatołowa, goździki, cynamon.*
2. Odp.: *Szlak jedwabny.*
3. Odp.: *Pieprzu.*
4. Odp.: *Chleb pieprzny.*
5. Odp.: *Carycy Katarzynie II.*
6. Odp.: *Funkcja dekoracyjna i konsumpcyjna.*
7. Odp.: *Serce, małe dzieci, karoce, kogut, motyw św. Mikołaja, piłka Euro, herby miast, katarzynki, szopka Betlejemka, humorystyczne motywy (niski mężczyzna wspinający się po drabinie i całujący wyższą od siebie kobietę).*
8. Odp.: *Z piernika.*
9. Odp.: *Rozwój przemysłu i wynalezienie utwardzaczy do płynnej dotąd czekolady w XV w.*
10. Odp.: *Minimum 1 rok czasu.*
11. Odp.: *Wsypywano mąkę.*
  - *Jeśli mąka była czarna – temperatura za wysoka, więc skrapiano piec namoczoną w wodzie słomianą miotłą.*
  - *Jeśli mąka była biała – temperatura za niska i dokładano drewna.*
  - *Jeśli mąka była rumiana – temperatura odpowiednia do wypieku piernika.*
12. Odp.: *Jeziro Wiktorii, Jeziro Alberta, Jeziro Kiwu, Jeziro Niasa.*
13. Odp.: *Wiatraki.*
14. Odp.: *1:20 000*
15. Odp.: *Stanie się Czerwonym Olbrzymem.*
16. Odp.: *W Chorzowie.*

17. Odp.: Dwór Artusa, Starówka, kościół św. Krzyża, Kościół św. Wawrzyńca, Poczta Główna, sądy, szkoły, Ratusz, kamienice.
18. Odp.: Chorzów, Olsztyn, Toruń.
19. Odp.: Np. za cudzołóstwo przejście kobiety przez miasto w słomianej szacie.
20. Odp.: Gwiazdozbiór Panny.
21. Odp.: 104
22. Odp.: a) ruchy tektoniczne (trzęsienia ziemi, ruchy magmy pod skorupą ziemską, wybuchy wulkanów)
b) uderzające o ziemię asteroidy
c) nagłe osunięcia lub wypiętrzenia fragmentów dna
23. Odp.: Słońce powinno świecić w plecy obserwatora.
24. Odp.: W kościele Mariackim w Gdańsku w Polsce.
25. Odp.: Żuraw w Gdańsku w Polsce.
26. Odp.: Z 997 roku.
27. Odp.: Zboża.
28. Odp.: Dźwig przeładunkowy, fortyfikacja obronna i brama wjazdowa do miasta.
29. Odp.: Czarny kot.
30. Odp.: O kontakty z czarownicami, stąd dzisiejszy przesąd, że czarny kot przynosi pecha.
31. Odp.: 17.
32. Odp.: 500 razy.
33. Odp.: W Toruniu.
34. Odp.: Interaktywna ekspozycja składająca się z 27 stanowisk prezentujących zjawiska ze świata optyki.
35. Odp.: Urządzenie optyczne, w którym dzięki wielokrotnym odbiciom obrazów różnokolorowych szkiełek, w odpowiednio rozmieszczonych zwierciadłach, obserwuje się różnobarwne,

symetryczne figury, zmieniające się przy obracaniu kalejdoskopu, wywołującym przemieszczanie się szkiełek.

36. Odp.: Zjawisko zmiany kierunku obrotu obracającego się ciała. Oś obraca się wówczas wokół pewnego kierunku w przestrzeni zakreślając powierzchnię boczną stożka.

37. Odp.: Model wulkanu, urządzenie wyjaśniające pole magnetyczne, symulator trzęsienia ziemi, model płyt litosferycznych, symulator powstawania tęczy, symulator tworzenia się cyklonów, symulator powstawania płyt wydm, model wybuchu wulkanu, model oceanu i lodowca.

38. Odp.: 2, 15 metra.

39. Odp.: Wystawa Geodium dotyczy Ziemi, jako planety.

40. Odp.: Obecnie żyją trzy gatunki fok: foka szara (reprezentowana najliczniej), foka pospolita i foka obrączkowana (zwana nerpą).

41. Odp.: Foki szare dożywają sędziwego wieku do 45 - 50 lat.

42. Odp.: Dorosłe samice osiągają do 2 m długości i do 180 kg masy.

43. Odp.: Dojrzałość płciową samce osiągają w wieku 6 lat, samice w wieku 4 lat. Rocznie samica może mieć jedno szczenię.

44. Odp.: Gody bałtyckiej populacji foki szarej przypadają na przełom lutego i marca.

45. Odp.: Szczenię spędza 3 tygodnie u boku matki i wówczas jest karmione mlekiem.

46. Odp.: Obiekt „fokarium” Stacji Morskiej Instytutu Oceanografii UG istnieje od 1999 r., choć działalność na rzecz ochrony fok podjęta została już w momencie pojawienia się w 1992 r. pierwszego podopiecznego – Balbina. Z założenia jest to placówka badawczo – hodowlana, dzięki której w

przyszłości foki znów zasiedlą południową część Bałtyku, a jednocześnie ośrodek rehabilitacji chorych i osłabionych fok.

47. Odp.: Jest hierarchia; zawsze dominuje najsilniejszy samiec.

48. Odp.: W czasie godów samce walczą między sobą o zdobycie jak największej liczby samic.

49. Odp.: Jeśli ktoś zechce zniechęcić pogłaskać śpiącą lub przepływającą w pobliżu fokę, może ją w ten sposób wystraszyć. Naturalną reakcją zwierzęcia jest obrona – grozi to dotkliwym pogryzieniem.

50. W Bałtyku czyhają na foki 3 istotne zagrożenia:

1) Przytów, czyli śmierć w sieciach.

2) Zanieczyszczenie środowiska.

3) Intensywny rozwój turystyki i związana z tym ekspansja człowieka na obszary nadmorskie.

51. Odp.: Szczenię.

52. Odp.: Foka szara.

53. Odp.: Zostają wypuszczone na wolność.

54. Odp.: 4.

55. Odp.: Princess czyli Księżniczka, Colbert, Pomorze, Dar Pomorza.

56. Odp.: Motopompa.

57. Odp.: Do gaszenia pożarów.

58. Odp.: Silesia, w Bielsku.

59. Odp.: W Gdyni.

60. Odp.: Turystyczną i muzealną.

61. Odp.: 3.

62. Odp.: 1909 rok.

63. Odp.: 15 września 1981.

64. Odp.: 500 000 tys. mil morskich.

65. Odp.: Konstanty Maciejewicz- Matyjewicz.

66. Odp.: *Princes.*
67. Odp.: *17 węzłów.*
68. Odp.: - statek „*Dar Pomorza*”
- *Centrum Nauki Experiment*
- *Teatr Muzyczny*
- *Festiwale Filmów Złote Lwy*
- *Open'er Festiwal*
69. Odp.: *Szkoleniową.*
70. Odp.: *Lucjan Broniewicz.*
71. Odp.: *Giblartar.*
72. Odp.: *Nie, znajdują się w Rzymie.*
73. Odp.: *Grabarka.*
74. Odp.: *Baskowie.*
75. Odp.: *Kruszyniany i Bohoniki.*
76. Odp.: *„Eurotunel” - tunel pod kanałem La Manche.*
77. Odp.: *Irlandzka Armia Republikańska- ugrupowanie walczące o oderwanie Irlandii Północnej od Wielkiej Brytanii.*
78. Odp.: *Królowa Elżbieta II.*
79. Odp.: *Cmentarz żydowski.*
80. Odp.: *Muzeum kultury i sztuki w Petersburgu.*
81. Odp.: *Z Hiszpanią.*
82. Odp.: *Królowa Bona.*
83. Odp.: *Zanotowano tam najniższą temperaturę powietrza w umiarkowanych szerokościach geograficznych.*
84. Odp.: *Jest ona oddalona od stałego lądu o 1,5 km, drogą lądową można się tam dostać jedynie podczas odpływu.*
85. Odp.: *Szybka kolej we Francji.*

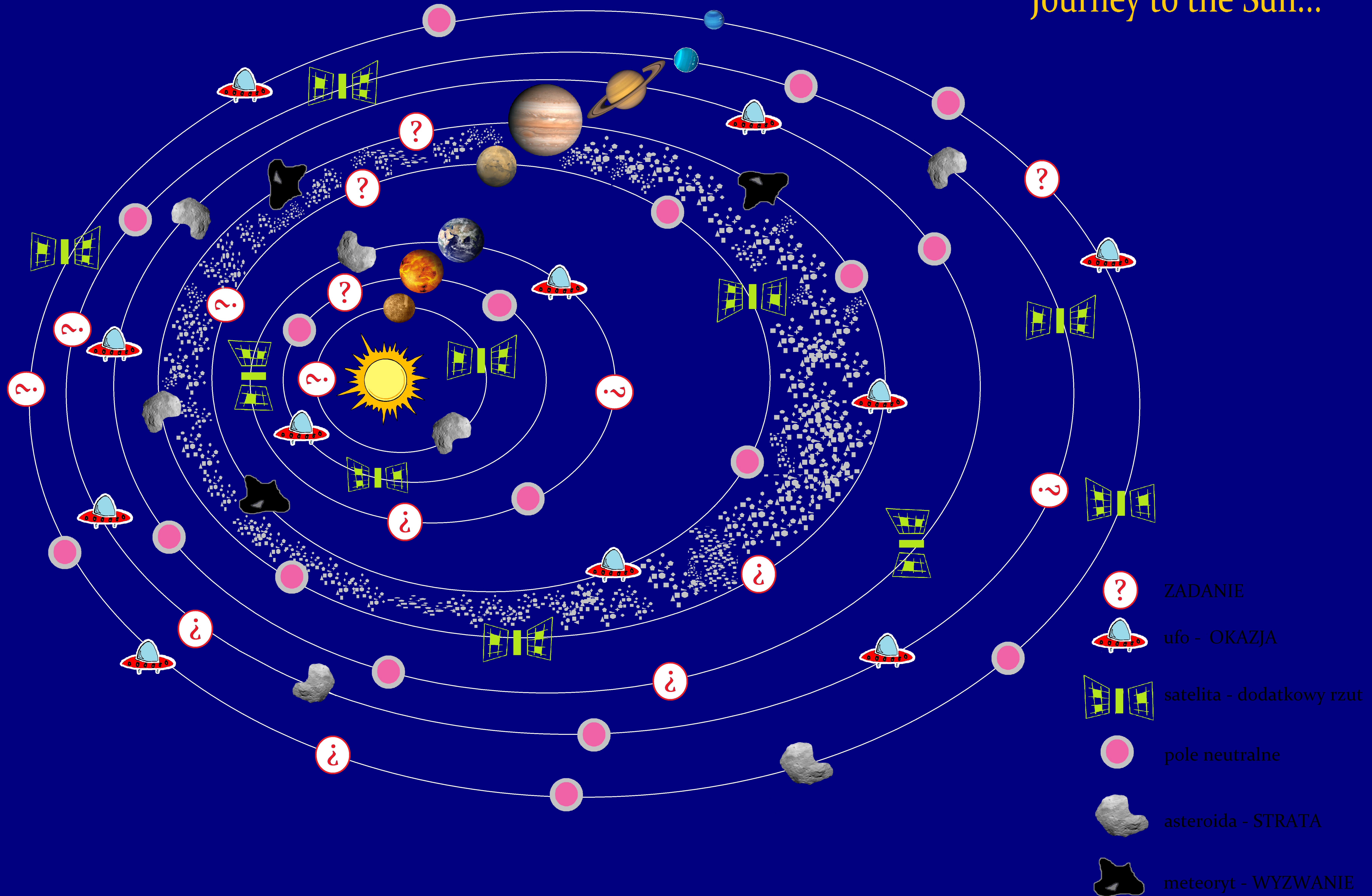
BONUS

Lp.	Odpowiedzi
1.	Uczeń zaznacza na mapie: Aborygeni- Australia; Eskimosi – pn. wybrzeża Ameryki Północnej, pn.- wsch. Skraj Syberii, wsch. I zach. Wybrzeża Grenlandii; Lapończycy – pn. Norwegia, Szwecja, Finlandia, Półwysep Kolski
2.	Kotlinę Konga
3.	a) islam, b) hinduizm, c) chrześcijaństwo
4.	a) islam, b) judaizm, c) buddyzm
5.	a-F, b-P, c-F, d-P, e-F
6.	kukurydza – Meksyk, ziemniak – Chile, ogórek - Indie
7.	wieprzowina
8.	a) renesansowy malarz, architekt i rzeźbiarz; b)zapoczątkowało reformację w XVI w.; c) Twórca teorii heliocentrycznej; d) Odkrywca Ameryki w 1492r.; e) Wynalazca sposobu drukowania za pomocą ruchomych czcionek
9.	1- czarna, 2- mulat, 3- zambos, 4- metys
10.	a) Chiny, b) Egipt, c) Brazylia, d) Francja
11.	Mekka- islam, Lhasa- buddyzm, Jerozolima- judaizm, Waranasi (Benares)- hinduizm, Grabarka- prawosławie
12.	32,2 %
13.	1-F; 2-E; 3-B; 4-C; 5-D; 6-G
14.	Grobowiec Tadź Mahal, w Agrze w Indiach
15.	Japonia
16.	1- Chiny; 2- Indie; 3- Stany Zjednoczone Ameryki; 4- Indonezja; 5- Brazylia; 6- Pakistan; 7- Rosja; 8- Bangladesz; 9- Japonia; 10- Nigeria; Są to najludniejsze państwa państwa świata.
17.	Małżeństwa, zwłaszcza mieszkające w miastach, powinny mieć tylko jedno dziecko.

18.	a) aglomeracja; b) konurbacja
19.	Nierównomiernie; slumsami; urbanizacją; Chiny
20.	Singapur, Belgia, Izrael, Argentyna
21.	Bangladesz, Etiopia, Nepal, Czad
22.	1- konflikt między Kurdami a Irakiem, Iranem i Turcją; 2- konflikt między Indiami a Pakistanem; 3- konflikt między Irakiem a Stanami Zjednoczonymi Ameryki i wojskami koalicji; 4- konflikt między Izraelem a Palestyną
23.	Wiele konfliktów zbrojnych jest wywołanych dążeniem społeczeństwa do poprawy własnego bytu. Jednocześnie ogromne zniszczenia, które są wynikiem działań zbrojnych, przyczyniają się do nasilenia biedy.
24.	Doktryna będąca podstawą polityki władz RPA w latach 1948-1991. Jej głównym założeniem była społeczna i polityczna izolacja rasy białej od czarnej.
25.	Ateny - Biblioteka Hadriana, Partenon; Giza - Piramida Mykerinosa, Sfinks; Moskwa – Plac Czerwony, Tretiakowska Galeria; Nowy Jork – Empire State Building, Metropolitan Opera; Pekin – Plac Tian’anmen, Świątynia Nieba
26.	a) elektrownia wodna, b) elektrownia wiatrowa
27.	Węgiel kamienny
28.	Bangladesz, Kambodża, Nepal, Birma (Myanmar)
29.	Ropa naftowa, uran, gaz ziemny, węgiel brunatny
30.	a) Paryż, b) Berlin, c) Rzym, d) Londyn
31.	3, 4, 2, 1, 5
32.	Siedziba Parlamentu Europejskiego w Strasburgu
33.	Stopnie skali Beauforta – siła wiatru, stopnie Kelvina-temperatura, milimetry słupa rtęci- ciśnienie atmosferyczne
34.	5, 3, 2, 4, 1

35.	Turnia i kosodrzewina
36.	Ponieważ pogoda jest zawsze. Może się tylko zmieniać.
37.	a)
38.	d)
39.	winorośl
40.	Ryż, soja, herbata, jęczmień, rzepak, fasola

Journey to the Sun...

1. Jakie przyprawy, i z jakiego regionu pochodzą przyprawy używane do wypieku tradycyjnych pierników?
2. Podaj nazwę znanego szlaku, którym sprowadzano przyprawy do wypieku pierników?
3. Jakiej przyprawy szukał Krzysztof Kolumb podczas pierwszej wyprawy do Indii, (podczas której odkrył Amerykę)?
4. Podaj pierwotną nazwę piernika w Polsce?
5. Największy, (o średnicy) 2m piernik został podarowany...
6. Podaj dwie najważniejsze funkcje piernika.
7. Podaj minimum 5 motywów umieszczanych na piernikach ozdobnych.
8. Z czego były wykonywane pierwotne świąteczne mikołaje?
9. Co spowodowało, że mikołaje z piernika zostały zastąpione czekoladowymi?
10. Ile czasu, według tradycji, trzymano ciasto na piernik w chłodnej piwnicy przed wypiekiem?
11. Jak dawniej sprawdzano gotowość (temperaturę) pieca przed włożeniem ciasta?
12. Wymień jeziora (oprócz Tanganiki) leżące w strefie ryftowej.
13. Jakie jest najpopularniejsze na Pomorzu i Kujawach odnawialne źródło energii?
14. Jaki jest stosunek obecnie wykorzystywanej przez ludzi do energii dostarczanej przez Słońce?
15. W jakie stadium wejdzie Słońce za 5 mld lat?
16. Gdzie znajduje się największe i najstarsze Planetarium w Polsce?
17. Wymień zabytki Średniowiecznego Zespołu Miejskiego w Toruniu wpisane na światową listę UNESCO.
18. Wymień minimum 3 Planetaria w Polsce.

19. Wyjaśnij, na czym polegała „kara na honorze”, stosowana w średniowieczu w Toruniu?
20. W jakim gwiazdozbiornie znajduje się galaktyka spiralna?
21. Ile (obecnie) znajduje się czynnych reaktorów jądrowych w Stanach Zjednoczonych?
22. Wymień co najmniej 3 przyczyny powstawania fal tsunami.
23. W jakiej pozycji względem obserwatora powinno znajdować się Słońce w czasie deszczu, aby mógł on obserwować powstającą tęczę?
24. Gdzie znajduje się największy zegar astronomiczny na świecie?
25. Jak nazywa się najstarszy zachowany dźwig portowy w Europie?
26. Z którego roku pochodzą pierwsze zapiski o Gdańsku?
27. Głównym towarem dostarczanym drogą wodną do portu w Gdańsku było...
28. Jakie funkcje pełnił Żuraw Gdański?
29. Najbardziej pożytecznym zwierzęciem spichlerzy gdańskich był....
30. O co osądzano czarne koty w Gdańsku w XV wieku?
31. Ile stanowisk objaśniających zjawiska fizyczne i geograficzne zachodzące na kuli ziemskiej znajduje się w Geodium?
32. Ile razy szybciej obraca się model Ziemi w Geodium w porównaniu do rzeczywistego modelu kuli ziemskiej?
33. Podaj miasto, gdzie znajduje się jedyne w Polsce Geodium.
34. Wyjaśnij, czym jest wystawa: „Kalejdoskop – przewrotne oko”?
35. Wyjaśnij, czym jest kalejdoskop?

36. Wyjaśnij, na czym polega zjawisko „procesji”?
37. Wymień co najmniej 5 modeli, urządzeń, symulatorów, jakie prezentowane są w Geodium.
38. Jaką średnicę ma obracający się i odpowiednio oświetlony model kuli ziemskiej znajdujący się w Centrum Toruńskiego Geodium?
39. Czego dotyczy interaktywna wystawa Geodium, stworzona w Toruńskim Planetarium?
40. Ile gatunków fok żyje w Bałtyku?
41. Jak długo żyje foka szara w naturalnym środowisku i w niewoli?
42. Ile mierzy i waży samica foki szarej?
43. W jakim wieku foka gotowa jest do rozrodu, i jak liczne jest potomstwo foki w ciągu 1 roku?
44. Kiedy u fok szarych rozpoczyna się okres godowy?
45. Przez jaki okres młode foki szare są karmione mlekiem matki?
46. Jak długo istnieje helskie „fokarium”, i w jakim celu je utworzono?
47. Czy istnieje hierarchia w foczym stadzie? Jeśli tak, kto jest wodzem?
48. Czy foki bywają agresywne? Czym przejawia się agresja fok w czasie godów?
49. Czym grozi wkładanie ręki do foczego basenu?
50. Wymień co najmniej 2 najważniejsze zagrożenia czyhające na bałtyckie foki.
51. Jakim mianem określa się zaraz po urodzeniu młodą foczkę?
52. Która foka jest najbardziej rodzinnym gatunkiem fok żyjących w Morzu Bałtyckim?

53. Co dzieje się z fokami urodzonymi w Stacji Morskiej Instytutu Oceanografii UG na Helu?
54. Ile razy zmieniano nazwę statku „Dar Pomorza”?
55. Wymień w kolejności nazwy statku „Dar Pomorza”.
56. Jak brzmi potoczna nazwa pompy z silnikiem spalinowym?
57. Do czego służy na statku motopompa?
58. Jakiej firmy i gdzie wyprodukowano w Polsce motopompę obecnie znajdującą się na statku „Dar Pomorza”?
59. Gdzie obecnie znajduje się statek „Dar Pomorza”?
60. Jaką funkcję pełni statek „Dar Pomorza” (podaj dwie funkcje)?
61. Ile masztów posiada statek „Dar Pomorza”?
62. Kiedy wybudowano statek „Dar Pomorza”?
63. Kiedy statek odbył ostatni rejs?
64. Ile statek „Dar Pomorza” przepłynął mil morskich?
65. Kto był pierwszym komendantem statku?
66. Pod jaką nazwą statek odbył swój pierwszy rejs dookoła świata?
67. Jaką największą prędkość osiągnął statek?
68. Wymień najbardziej znane obiekty turystyczne w Gdyni.
69. Jaką pierwotną funkcję pełnił statek „Dar Pomorza”?
70. Kto był twórcą Planetarium w Toruniu?
71. Które brytyjskie terytorium zależne jest położone na Półwyspie Iberyjskim?
72. Czy słynne „schody hiszpańskie” znajdują się w Madrycie?
73. Jak nazywa się najważniejszy w Polsce ośrodek kultury wyznawców prawosławia?
74. Która grupa narodowościowa Hiszpanii dąży do odłączenia się od reszty kraju?
75. Które dwie miejscowości są centrum religijnym Tatarów w Polsce?

76. Co od 1994r. ułatwia przejazd między Francją a Wielką Brytanią?
77. Co to jest IRA?
78. Jaka osoba łączy Wielką Brytanię i Związek Australijski?
79. Co to jest kirkut?
80. Czym jest i w którym mieście znajdują się Ermitaż?
81. Z którym europejskim krajem związani są wielcy artyści: El Greco, Pablo Picasso czy Salvador Dali?
82. Kto sprowadził do Polski włoszczyznę?
83. Z czym kojarzy Ci się miejscowość Ojmiakon?
84. Czym cechuje się mała francuska wyspa Saint Michel na kanale La Manche?
85. Co to jest TGV?

BONUS

1. Na mapie świata zaznacz trzema różnymi kolorami obszary, na których żyją Aborygeni, Eskimosi i Lapończycy.

2. Uzupełnij poniższe zdania właściwą informacją.

Najniżsi ludzie świata, czyli Pigmeje, zamieszkują...

- a) ...Nizinę Amazonki.
- b) ...Kotlinę Konga.
- c) ...wyspę Nowa Gwinea.
- d) ...Nizinę Gangesu.

3. Na podstawie poniższego opisu rozpoznaj poszczególne religie.

a) Twórcą tej religii był Mahomet. Jej wyznawców nazywa się muzułmanami. Zamieszkują oni głównie północną Afrykę i Bliski Wschód.

.....
b) Wyznawcy tej religii żyją głównie w Indiach i Nepalu. Do jej cech charakterystycznych zalicza się kult „świętej krowy”.

.....
c) Religia ta wyodrębniła się z judaizmu. Jej pierwsi wyznawcy byli prześladowani. Świętą księgą jest Biblia, która składa się ze Starego i Nowego Testamentu .....

4. Poniżej przedstawiono wyznawców różnych religii. Podpisz fotografie właściwymi nazwami wyznań.

a)..... b)..... c).....

5. Oznacz literą P zdania prawdziwe, a literą F – fałszywe.

- a) W Szwajcarii językiem narodowym jest język szwajcarski ....
- b) Język polski należy do grupy języków słowiańskich ....
- c) Do języków oficjalnych ONZ należy, między innymi, język portugalski ....
- d) Twórcą języka esperanto był Polak, Ludwik Zamenhoff ....
- e) Najwięcej ludności na świecie posługuje się językiem angielskim ....

6. Wpisz nazwę kraju, z którego pochodzą niżej wymienione rośliny.

Kukurydza - .....

Ziemniak - .....

Ogórek - .....

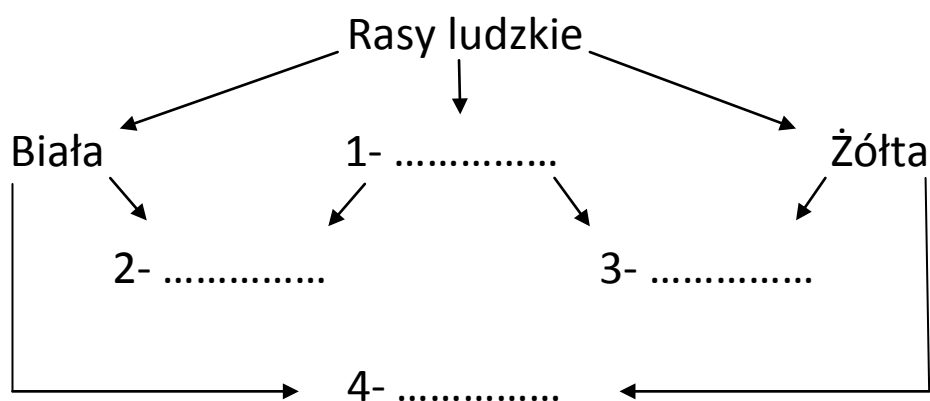
7. Wybierz nazwę mięsa, którego nie spożywają wyznawcy Islamu

- a) baranina
- b) drób
- c) wieprzowina
- d) wołowina

8. Napisz, czym zasłynęły wymienione poniżej postacie historyczne.

- a) Michał Anioł - .....
- b) Marcin Luter - .....
- c) Mikołaj Kopernik - .....
- d) Krzysztof Kolumb - .....
- e) Johannes Guttenberg - .....

9. Uzupełnij schemat ukazujący zróżnicowanie ludności świata pod względem rasowym.

10. Podpisz fotografie nazwami państw, w których znajdują się przedstawione obiekty.

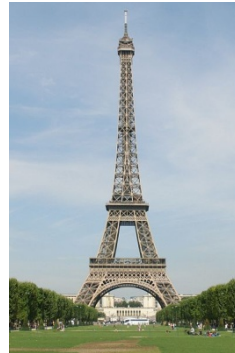
a) .....

b) .....

c) .....

d) .....

11. Połącz miejsce kultu z odpowiednią religią.

Mekka ○	○ hinduizm
Lhasa ○	○ konfucjanizm
Jerozolima ○	○ islam
Waranasi (Benares) ○	○ prawosławie
Grabarka ○	○ buddyzm
	○ judaizm

12. Liczba ludności świata w 2002 roku wynosiła 6,2 mld. W tym samym czasie na Ziemi mieszkało około 2 mld wyznawców chrześcijaństwa. Oblicz, jaki procent ludności świata stanowią chrześcijanie.

Obliczenia: .....

13. Odpowiednim narodom przyporządkuj charakterystyczne dla nich potrawy.

① knedle	A. Grecy
② paella	B. Polacy
③ bigos	C. Litwini
④ kołduny	D. Węgrzy
⑤ leczko	E. Hiszpanie
⑥ lasagne	F. Czesi
	G. Włosi

1 ... 2 ... 3 ... 4 ... 5 ... 6 ...

14. Przyjrzyj się fotografii, a następnie uzupełnij zdanie.

Fotografia przedstawia .....,
znajdujący się w .....

15. Zaznacz nazwę kraju o najdłuższym przeciętnym czasie trwania życia mieszkańców.

- Stany Zjednoczone Ameryki
- Japonia
- Norwegia
- Rosja
- Polska

16. Na mapie konturowej świata rozpoznaj 10 państw. Wpisz ich nazwy obok odpowiednich cyfr. Następnie określ wspólną cechę tych krajów.

1.	6. ....
2.	7. ....
3.	8. ....
4.	9. ....
5.	10. ....

Cecha wspólna: .....

.....

17. Niegdyś w Chinach problemem był znaczny przyrost naturalny ludności. W celu jego ograniczenia w latach siedemdziesiątych XX wieku władze tego kraju wprowadziły politykę planowania rodziny. Scharakteryzuj podstawowe założenia tej polityki.

18. Ludność koncentruje się w różnych zespołach miejskich. Na podstawie opisu rozpoznaj rodzaj zespołu miejskiego i wpisz jego nazwę.

a) Zespół składający się z dominującego ośrodka i otaczających go mniejszych miejscowości:

.....

b) Zespół miejscowości, wśród których nie ma ośrodka dominującego:

.....

19. Uzupełnij poniższe zdania.

• Ludność na świecie jest rozmieszczona

.....

• Niekontrolowany napływ ludności ze wsi do miast w wielu biednych krajach spowodował powstanie dzielnic nędzy zwanych

.....

• Proces rozwoju miast jest zwany .....

• Państwem o największej liczbie ludności są

.....

20. Spośród poniżej podanych państw wybierz cztery kraje, w których wskaźnik urbanizacji jest większy niż 80%.

Polska, Singapur, Etiopia, Belgia, Stany Zjednoczone Ameryki, Francja, Chiny, Izrael, Argentyna

21. Wybierz nazwy czterech państw zaliczanych do słabo rozwiniętych gospodarczo.

Stany Zjednoczone Ameryki, Japonia, Portugalia, Egipt, Bangladesz, Etiopia, Polska, Brazylia, Nepal, Czad, Nowa Zelandia

22. Na poniższej mapie Eurazji cyframi 1-4 zaznaczono obszary konfliktów zbrojnych. Określ strony biorące udział w tym konflikcie.

1. .... 3. ....
2. .... 4. ....

23. Uzasadnij twierdzenie, że bieda jest przyczyną i zarazem skutkiem wojen.

24. Wyjaśnij znaczenie terminu "apartheid".

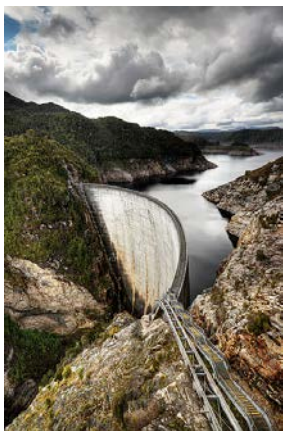
.....
.....

25. Dopasuj do miast nazwy obiektów, które się w nim znajdują.

*Biblioteka Hadriana, Empire State Building, Metropolitan Opera,
Partenon, Plac Czerwony, Plac Tian'anmen, Piramida Mykerinosa,
Tretiakowska Galeria, Świątynia Nieba, Sfinks*

Miasto	Obiekty
Ateny	
Giza	
Moskwa	
Nowy Jork	
Pekin	

26. Rozpoznaj i podaj nazwę przedstawionych na zdjęciach typów elektrowni.

a).....

b) .....

27. Rozpoznaj przedstawioną poniżej skałę osadową.

28. Spośród podanych państw wybierz te, które są biedne.

Bangladesz, Kambodża, Korea Południowa, Malezja, Birma (Myanmar), Nepal, Singapur, Tajwan

29. Spośród podanych poniżej przykładów wybierz odnawialne źródła elektrowni.

Słońce, węgiel kamienny, woda, uran, wiatr, ropa naftowa, ciepło z wnętrza Ziemi, gaz ziemny

30. Rozpoznaj miasta i podaj ich nazwy.

a) .....

b) .....

c) .....

d) .....

31. Uszereguj państwa według kolejności wstąpienia do Unii.

... Grecja

... Hiszpania, Portugalia

... Dania, Irlandia, Wielka Brytania

... Belgia, Francja, Holandia, Luksemburg, Niemcy, Włochy

... Austria, Finlandia, Szwecja

32. Podaj nazwę instytucji widocznej na zdjęciu, związanej z Unią Europejską.

33. Poniżej podano nazwy jednostek służących do określania wartości różnych zjawisk atmosferycznych. Połącz nazwę jednostki ze zjawiskiem, którego wartość mierzy.

Stopnie skali Beauforta ($^{\circ}\text{B}$) •	• wilgotność powietrza
Stopnie Kelvina (K) •	• temperatura
Milimetry słupa rtęci (mm Hg) •	• siła wiatru
	• opady
	• ciśnienie atmosferyczne

34. Oznacz cyframi 1-5 warstwy atmosfery, zaczynając od najniższej.

Egzosfera	
Mezosfera	
Stratosfera	
Termosfera	
Troposfera	

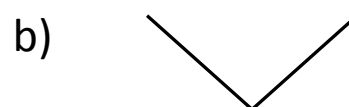
35. Nazwij piętra roślin w górach przedstawione na poniższych fotografiach.

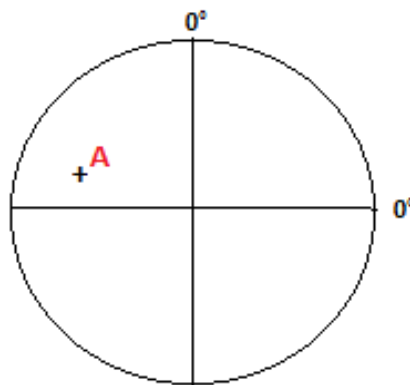
..... i .....

36. Wyjaśnij, dlaczego nie jest poprawne stwierdzenie: " Nie ma dzisiaj pogody, więc zostanę w domu".

37. Wskaż, który przekrój przedstawia dolinę utworzoną przez lodowiec górski.

38. Zaznacz prawidłowy kierunek długości geograficznej punktu A.

a) północna, b) południowa, c) wschodnia, d) zachodnia

39. Fotografia przedstawia roślinę uprawną charakterystyczną dla Szampanii. Rozpoznaj nazwę tej rośliny.

40. Wymień pięć podstawowych roślin uprawnych Chin.

ŹRÓDŁA FOTOGRAFICZNE:

www.freefoto.com: pytanie - nr 30a,30d

www.wikipedia.org: pytanie- nr; 10a, b, c, d; 14; 26; 27; 30b, c; 32; 35; 39.

ZASADY GRY

„WYPRAWA NA SŁOŃCE”

Informacje ogólne:

Gra przeznaczona jest dla 3 – 5 graczy/zespołów. Grę rozpoczyna zawodnik, który wyrzucił największą liczbę oczek. Następnie w kolejności ci gracze, którzy wyrzucili mniej oczek od poprzednika. Ostatni wyrusza ten gracz, który wyrzucił najmniej oczek.

Zawodnik porusza się o tyle pól po planszy ile oczek wyrzucił na kostce.

Na starcie każdy gracz/zespół otrzymuje 4 domki.

Pola:

Na planszy znajdują się 74 pola przedstawiające m.in. obiekty niebieskie:

- Słońce (1 pole)
- planety gazowe (4 pola)
- planety skaliste, na każdej można postawić 2 domki (4 pola)
- Księżyc, na którym można postawić 3 domki (1 pole)
- satelity (10 pól)
- Ufo (11 pól)
- asteroidy (7 pól)
- meteoryty (3 pola)
- niewiadome (15 pól)
- pola orbitalne (18 pól)

Sposób poruszania się:

Grę rozpoczyna się na polu oznaczonym nazwą START. Gracze wyruszają z pola START

tylko w jednym kierunku zaczynając od pola orbitalnego - nr1. META znajduje się na Słońcu

- polu nr74.

Koordynator:

Oprócz graczy w zabawie bierze udział Koordynator (np. nauczyciel), który nadzoruje przebieg gry. Koordynator dysponuje kartami z WYZWANIEM oraz sprawdza poprawność ich rozwiązania. Jest też arbitrem w sprawach spornych. Jego zdanie jest ostateczne i niepodważalne.

Charakterystyka pól:

Planeta gazowa traktowana jest jak pole orbitalne – postój na niej nie niesie za sobą żadnych konsekwencji.

Jeśli gracz stanie na:

- planecie skalistej lub Księżycu, które są zabudowane przez innych graczy, wówczas musi wylosować dodatkowe WYZWANIE. Jeśli odpowie poprawnie wówczas może pozostać na danym polu, jeśli źle to cofa się do poprzedniej planety;
- satelicie, wówczas otrzymuje dodatkowy rzut kostką;
- Ufo, to pobiera kartę – OKAZJA;
- asteroidzie, wówczas pobiera kartę – STRATA;
- meteorycie lub niewiadomej, wówczas pobiera kartę – WYZWANIE;

Koniec gry:

Wygrywa ten gracz/zespół, który jako pierwszy dotrze do Słońca odwiedzając po drodze wszystkie planety skaliste (Merkury, Wenus, Ziemia, Mars) oraz posiada swoje domki na przynajmniej 3 działkach trzech różnych planet lub Księżycu.